

JORNADA GENERAL DE L'ACO
Passem de la indignació a l'acció alliberadora
12 d'octubre de 2015

INTRODUCCIÓ: PERSONES AMB EXPERIÈNCIA DE DÉU

Vull començar amb una frase del meu company jesuïta Karl Rahner: *“El cristià del segle XXI, o serà un místic o no serà cristià.”*

He de reconèixer que la primera vegada que vaig sentir aquesta frase, em va deixar bastant indiferent. Jo sempre he estat una persona d'acció, de preocupar-me per la realitat de la pobresa en el nostre món, això és el que em va portar a la Companyia de Jesús. Ha estat al pas dels anys, on hi ha hagut de tot, moments de alegria, de llum i moments de foscor, de patiment, de no veure-hi clar; en que he anat prenent consciència de **la gran veritat que amagava aquesta frase.**

“..o serà un místic o no serà cristià”, és a dir, **o serà una persona que haurà experimentat quelcom de profund relacionat amb Déu, o no serà cristià, no serà una persona alliberada.** Però avui, creure en Déu no és evident, no es recolza en una convicció unànime, ni en un ambient religiós generalitzat, sinó en una **experiència i decisió personals.** Mireu, penso que per acceptar aquesta **manifestació silenciosa de Déu** com el veritable misteri de la pròpia existència, es necessita quelcom més que un coneixement racional, teòric de Déu i quelcom més que una acceptació purament doctrinal. **Ens cal haver experimentat quelcom...** Això, ho he vist plasmat especialment en tantes àvies del barri que, sense saber gaire teologia, mostren una profunda experiència de Déu que la manifesten en la manera de viure una vida d'estretors, amb una petita pensió amb la que puguen els seus néts....

Al llarg de la meua vida, aquesta experiència de Déu, m'ha dut a la consciència de **la meua condició de fill estimat de Déu i d'un Déu que és Pare/Mare.**

Cóm s'ha anat arrelant aquesta experiència de Déu en la meua vida?

Doncs a partir del prendre consciència que, a pesar de la meua condició pecadora, plena de incoherències, he estat **incondicionalment acollit i estimat per Déu**, des de la seva immensa **compassió i misericòrdia.** Puc dir que aquestes dues paraules, venint de Déu, m'han habilitat com a company de Jesús.

Mireu, la importància de **fonamentar la vida en Déu**, ens ho recorda Jesús quan respon a la pregunta que li fa el mestre de la llei, a Mt 22, 36-40:

--Mestre, quin és el manament més gran de la Llei? Jesús li digué:
-- *Estima el Senyor, el teu Déu, amb tot el cor, amb tota l'ànima i amb tot el pensament. Aquest manament és el més gran i el primer.* El segon li és semblant: *Estima els altres com a tu mateix.* Tots els manaments de la Llei i dels Profetes es fonamenten en aquests dos.

Doncs, a partir d'aquests dos manaments us vull parlar de **dos principis que mouen la meua vida** i que van en la línia dels punts 5 i 6 del vostre document de treball per aquest curs.

El n. 5 diu “*dipositaris d’una missatge d’esperança i de joia que és fruit de la bona nova de Jesús*” i el n. 6 “*la proposta que ens fa Jesús per aproximar-nos a l’altre/a, amb una mirada preferent per a les persones més desvalgudes*”. Des de la meua experiència els anomeno **Principi Esperança i Principi Encarnació**.

I.- UNA MIRADA PERSONAL

Els principis que mouen la meua acció

1) El principi Esperança

Durant molt de temps, em vaig sentir molt més mogut pel segon manament: “*estima als altres com a tu mateix*”, això em portava a l’acció. Però, va ser la meua experiència en dues zones de **frontera**, una més **existencial** i l’altra més **geogràfica** que van esdevenir veritables experiències fundants, des d’una **experiència d’impotència**:

- a) **Frontera existencial**: va ser quan la malaltia truca a la porta sense avisar.... Quan la mort es dibuixa en l’horitzó de la meua vida. Quan intentes cercar *perquè* i la resposta és el silenci més absolut. Quan aprens a no cercar culpables a tot el que et passa. Em ressonaven les paraules de Jesús a Pere: “*Algú altre et cenyirà i aniràs allà on tu no vols...*”. De l’acció, a la passivitat, a rebel·lar-te, a deixar-te acompanyar, a confiar en els altres i en l’Altre, a saber esperar...
- b) **Frontera geogràfica**: va ser la meua estada als camps de refugiats ruandesos, al Congo, on vaig obrir els ulls a una a una realitat de patiment, on vaig veure amb tota la seva cruesa on podia arribar la grandesa i la misèria dels éssers humans. D’aquest dos anys que vaig estar per terres africanes voldria escollir tres imatges:
 - i) **Al nord de Burundi**, en una zona de molta inseguretat, una dona refugiada se m’apropa i em diu: *gràcies per la vostra presència, vosaltres sou la nostra esperança*.
Nosaltres no podíem canviar els esdeveniments. Però sí que podíem arribar al cor d’aquella dona.
 - ii) **A Bukavu (Congo)**: també en un moment difícil, de gran inseguretat en els camps, va portar a algunes grans ONGs a deixar el país per raons de seguretat. Entitats d’església com Caritas, SJR, Maristes, Xavierans... vam continuar presents als camps, esdevenint, com ens

deia aquella refugiada de Burundi, **motiu d'esperança per tota aquella gent.** La força de la presència.

Les grans ONGs que van deixar els camps en aquells moments difícils, en què els refugiats eren moneda de canvi en les negociacions polítiques a nivell regional, eren grans professionals, persones que feien un gran bé en els camps de refugiats però, a cops, massa **lligades a directrius d'organismes internacionals que, alhora, podien estar condicionats per altres directrius de polítiques regionals.**

- iii) **A Panzi** (frontera entre Congo i Ruanda). L'ACNUR no reconeixia l'estatus de refugiats a aquelles persones, que eren antics militars hutus, molts d'ells amb molts crims a les seves espatlles. Però en aquells camp també hi havia moltes dones amb criatures, nens orfes, viudes, minusvàlids de guerra.... Ni el PAM subministrava aliments. L'única ONG que anava era **Caritas Internacionalis**, que només subministrava aliments. Com a SJR ens vàrem preguntar com es podia deixar malviure aquelles més de 7.000 persones, **no tenien la mateixa dignitat, com éssers humans, que els altres refugiats?** I ens decidírem a anar allà, on ningú anava, encara que molts d'ells fossin veritables assassins. Arribar allà on ningú hi és.

Em ressonen avui les paraules del Papa Francesc: *“La misericòrdia sempre serà més gran que qualsevol pecat i ningú no podrà posar límit a l'amor de Déu que perdona.(...) L'amor de Déu que consola, que perdona i ofereix esperança”.*

Si la **impotència** era un primer comú denominador en aquestes dues zones de frontera, hi ha un segon comú denominador, **el ser portadors d'esperança.**

Crec que aquest és el plus que afegim els cristians a la nostra acció! La capacitat d'esperar, quan tot apunta que és absurd esperar...

L'esperança ho tenyeix tot amb una tonalitat especial, que no s'acaba de captar amb un cop de vista, que **s'experimenta en la manera de fer les coses, de ser-hi entre la gent, d'acollir, de riure i plorar, d'ACOMPANYAR...**

Amb aquestes experiències frontereres vaig anar fent l'experiència que **l'esperança cristiana neix del revés de la historia: d'un crucificat, que va experimentar la més absoluta impotència.**

Vicente Romero, periodista de RTVE (Informe Semanal), no creient, que ha viatjat per tot el món, cobrint molts conflictes, comentava en una entrevista que li van fer, que quan arribava a llocs poc poblats, el primer que preguntava era si per la zona hi havia missioners. Ell deia que se'n fiava més del testimoni de vida que donaven aquelles persones, que d'altres fonts d'informació. **La dimensió cristiana afegeix un plus al nostre testimoni en el món, que té molt a veure amb el principi esperança.**

Charles Péguy, el poeta de l'esperança, te un poema impressionant en el que Déu parla de la seva nineta, la més petita i que avui tant necessitem: **l'esperança.**

“Pero **la esperanza**, dice Dios, esto sí que **me extraña**,
me extraña hasta a Mí mismo,
esto sí que es algo **verdaderamente extraño**.
Que estos pobres hijos vean cómo marchan hoy las cosas
y que crean que mañana irá todo mejor,
esto sí que es **asombroso** y es, con mucho,
la mayor maravilla de nuestra gracia.

Yo Mismo **estoy asombrado** de ello.
Es preciso que mi gracia sea efectivamente de una **fuerza** increíble
y que brote de una fuente inagotable
desde que comenzó a brotar por primera vez
como un río de sangre del costado abierto de mi Hijo. (...)

Y la Esperanza es **una niña de nada**
que vino al mundo la Navidad (...)

Pero, sin embargo, esta niña esperanza es la que
atravesará los mundos, esta niña de nada,
ella sola, y llevando consigo a las otras dos virtudes,
ella es la que atravesará los mundos llenos de obstáculos.
Como la estrella condujo a los tres Reyes Magos desde
los confines del Oriente, hacia la cuna de mi Hijo,
así **una llama temblorosa**, la esperanza,
ella sola, guiará a las virtudes y a los mundos,
una llama romperá las eternas tinieblas. (...)

En aquest sentit, jo diria que l'esperança és el nostre valor afegit. El valor
que hem d'incorporar a la nostra acció, altrament... tenim el perill de cremar-nos
en una lluita moguda únicament per la indignació de tot allò que veiem i ens
revela. L'ESPERANÇA reforça la nostra RESISTÈNCIA en la lluita diària.

Tornant a la frase del Rahner, “*el cristià o serà un místic o no serà cristià*”,
incideixo en aquesta línia i ho faig amb paraules d'un altre teòleg alemany, pare
de la teologia política, J.B. Metz quan ens parla de “**la mística dels ulls oberts**”.
Ens diu: “*Jesús no ens va ensenyar una mística vertical d'ulls tancats, sinó una
mística divina d'una intensificada disposició a percebre, d'una mística d'ulls
oberts, que veu més i no menys, que fa visibles els inoportuns patiments
invisibles i crida amb insistència l'atenció sobre ells, per amor a un Déu amic
dels homes*” (Citat per Salvador Pié a “Teologia Fundamental”).

**Una mística que ens porta a Déu i ens remet a l'home i la dona del nostre
temps, ens remet al segon manament: “Estima els altres com a tu mateix”,**
que m'obre a parlar-vos del segon principi, el Principi Encarnació.

2) El Principi Encarnació

La meva experiència de Déu, si és autèntica, m'haurà de remetre al germà o
germana necessitada. Em portarà a **reproduir en els meus germans la
compassió i misericòrdia rebudes de Déu.**

Per tant, el 1r manament d'estimar a Déu, em porta al 2n manament d'estimar als altres com a tu mateix.

Jesús, amb el seu estil de vida, amb les seves opcions, **es va anar identificant amb els més pobres**, amb els qui pateixen. **Es va posar en la seva pell**: “*tot allò que féreu a un d'aquests germans meus més petits, m'ho féreu a mi*”(Mt 25,40). **Jesús s'identifica, s'encarna, en la realitat dels exclosos.**

Aquesta novetat de Jesús crec que se'ns presenta per dos camins:

2.1 A través de la seva paraula: amb el seu discurs programàtic de *les Benaurances* (Mt 5, 1-12). **En aquest nou regne anunciat, els benaurats seran els perdedors, aquells que no compten, els exclosos, els vençuts, els qui ploren.** Les Benaurances apunten un **horitzó que ens parla de la felicitat plena**, un horitzó que dóna sentit a la nostra militància .

Però crec que sovint les llegim amb un complex de culpabilitat. Les interpretem com una ètica que ens sobrepassa. Si fos així, Jesús ens imposaria una llei encara més exigent que la dels fariseus. D'aquesta manera, **convertiríem a Jesús en el més gran fariseu. Llavors les benaurances no serien una bona notícia.**

No les hauríem de conjugar en *imperatiu*: “has de fer això i allò”. Més aviat hauríem de interpretar-les en *indicatiu*: “**contempla com sedueix aquella comunitat humana que es fonamenta en els valors del Regne; gaudeix de la utopia cristiana**”... *i que ja està començant, que ja es dóna entre nosaltres, com el gra de mostassa o el llevat*... Clar, **una lectura com aquesta fa visible que som moguts per l'esperança!** Experiència de la nostra tasca al CIE, una realitat desconeguda, però s'ha donat a conèixer amb pocs mitjans.

En els nostres barris trobem iniciatives i moviments socials, persones que encaixen en l'estil de vida de Jesús i funcionen amb l'estil de les benaurances. Ben segur que tots podem posar noms i cognoms, no estic teoritzant!

Per això, penso que les **benaurances són un estil alternatiu a la cultura dominant** dels nostres dies. Som cridats a sintonitzar amb l'onada d'aquest **cant d'alegria i benaurança.**

Deixant de banda el tema ideològic, voldria recordar la nit de les passades eleccions municipals, a la seu de **BCN en comú**, recordo les cares de moltes de les persones que es trobaven en la seu. Els seus rostres de gent senzilla, en molts casos immigrants, eren persones que havien patit molt i ara, amb llàgrimes als ulls, celebraven el somni de veure alcaldessa de la seva ciutat, aquella dona que liderà la resistència contra les grans corporacions bancàries. Persones que ho havien perdut tot i amb un sentiment de culpabilitat. La PAH els acull i els fa recuperar l'autoestima que el maleït sistema els hi havia pres. Mireu, el que va passar allà, ben bé podia ser una **lectura laica de les benaurances de Jesús**: Feliços els qui ploren, feliços els qui tenen set de justícia... (Rahner parlava de *cristians anònims*)

Certament, *el camí no és fàcil, però l'esperança ens hi fa caminar.*

2.2 Amb el testimoni de la seva vida: **Jesús assumeix una vida marcada pel rebuig**, des de la cova de Betlem fins a la muntanya del Gòlgota. Sempre extra-murs, a les afores de la ciutat, als marges, sempre expulsat.

El seu compromís amb els exclosos d'aquest món, **no va ser un fet individual i únic, sinó un esdeveniment revelador de quelcom universal: la presència de Déu en tot aquell que és rebutjat i marginat.** L'Emmanuel, *el Déu-amb-nosaltres.*

I aquí agafa tota la seva força *l'opció preferencial pels pobres*, que el Papa Francisc ens recorda des de l'inici del seu pontificat. I ens segueix interpellant a Lampedusa:

“Però voldria que ens plantegéssim una tercera pregunta: «Qui de nosaltres ha plorat per aquest fet i per fets com aquest?» Qui ha plorat per la mort d'aquests germans i germanes? .../... Som una societat que ha oblidat l'experiència del plor, del “patir amb”: la globalització de la indiferència ens ha manllevat la capacitat de plorar!”.

En aquest sentit, m'il·lumina el text del judici final, a **Mt 25, 31-46**. En ell, Jesús s'identifica amb aquells que ofereixen un servei al germà necessitat, de tal forma que *la manera de relacionar-nos amb els altres, és la manera de relacionar-nos amb Déu.* I Sant Joan: com estimeu Déu que no veieu i no estimeu al germà al qui veieu.

Per tant, **el judici es referirà a l'actitud nostra davant els afamats, els assedegats, els estrangers, els despullats, els malalts, els presoners...** I aquestes obres mencionades per Jesús no són les que habitualment considerem corrents. ***Serem jutjats a propòsit d'una praxis que no estem acostumats a considerar com a “obligatòria”.***

A la llum d'aquest text, ***l'única norma de judici serà aquell servei que s'orienta a les necessitats fonamentals del proïsme.***

3) Dues conseqüències de cara a la nostra acció:

3.1 Una nova perspectiva de l'acollida. Una acollida que vindrà donada pel pes de la dignitat a la que som cridats com a fills i filles de Déu.

En aquest sentit, mirant al gran repte que tenim a Europa amb l'acollida a població refugiada i immigrant, em sembla molt oportú recordar el posicionament de la Comissió de Migracions de la CEE el 2009. Se'ns recorda que un dels principis fonamentals d'una pastoral de migracions és **l'acollida a l'immigrant:**

“../. independentment de la situació – legal, econòmica, laboral – en què es trobi, l’immigrant és una persona amb la mateixa dignitat i drets fonamentals que els altres, és un fill de Déu, creat, redimit i estimat per Ell, és la presència de Jesucrist, que s’identifica amb ell i que ens demana el mateix tracte i els mateixos serveis que li devem a Ell .../... L’immigrant no és “una força de treball” sense més, sinó una persona”.

Crec que aquestes paraules esdevenen un veritable full de ruta...

3.2 Les lleis: al servei de les persones i en funció dels signes dels temps

Des d’aquesta perspectiva de l’acollida, **les lleis s’haurien d’entendre al servei de les persones**, i no com trinxeres on s’amagui la incapacitat d’una manera de fer política. Ho veiem amb tot el tema de la reforma de la constitució.

Per Jesús, abans que la llei, està el pes de la dignitat de tot ésser humà. Això fa que la necessitat que obeeix a drets fonamentals, es trobi per damunt de la llei. Llei Parlament de Catalunya sobre la pobresa energètica, el govern central la porta al Constitucional i aquest mana aturar-la.

L’amor incondicional pot portar a depassar la mateixa llei. Per aquí anava el lema d’una de les campanyes de la Comissió de Migracions de la Delegació de Pastoral social de la Diòcesi de Barcelona: **“La fraternitat va més enllà de la llei”**. És a dir, abans que la llei, es troba la dignitat de tot ésser humà. Però aquest plantejament ens pot portar al conflicte. No oblidem que **Jesús sempre es trobava a la frontera i qüestionava la llei amb la seva manera d’actuar.**

Nota: A l’Ajuntament de Barcelona no li va fer cap gràcia aquest eslògan.

Recordar les paraules de **Mn. Vidal Aunós**, quan la tancada d’immigrants a l’Església del Pi (2001), davant la pregunta d’un periodista que li feia veure que estava fora de la llei, acollint a persones que es trobaven de manera irregular en el territori espanyol. Ell va respondre que davant la situació que vivien aquelles persones **ell obeeïa la llei de l’evangeli**. Ens cal una certa dosi d’ingenuïtat!!

D’aquella ingenuïtat que ens porta a quedar en fora de joc, perquè el camp on ens movem, la implantació del regne, se’ns ha quedat petit. Les persones magnànims tenen aquest problema!

II.- UNA MIRADA INSTITUCIONAL

Dues formes de presència i acció en el món

Us proposo ara una mirada més institucional. Hi ha un text que m’il·lumina molt a l’hora de pensar per on ha d’anar la nostra presència i acció en el món.

Text: Mt 5, 13-16

La nostra identitat hauria de ser la de **ser sal i llum**.

Aquesta identitat ens porta a dues maneres de realitzar la nostra missió:

Sal, acció invisible, amagada, que va fent sense destacar, més anònima...

Llum, brilla, es fa veure, destaca...

En Jesús, les dues imatges eren inseparables:

SAL: Jesús, el Verb encarnat; fet un de tants; gra de blat sembrat, que mor per donar fruit.

LLUM: Jesús, llum del món, l'evangeli de Joan apunta més per aquí.

Dues maneres inseparables de **comunicar la bona notícia en el nostre món**.

Sal = encarnació = inserció en la societat = és deixar actuar la força del testimoni, de la presència → *Cristians de mediació*.

Llum = la presència visible = les accions comunicatives = l'anunci explícit = la denúncia = la incidència social → *Cristians de presència*

PREGUNTES

- 1) Viure en **esperança** és prendre consciència que no ets tu sol/a qui porta les regnes de la teva vida. És saber integrar a la vida, aquells moments d'imptència i indignació que la missió ens hi porta. Sóc una persona pacient, amb capacitat d'espera en els esdeveniments i amb les persones, que acompanya i es deixa acompanyar, que confia en els altres i en l'Altre? En aquest temps d'incerteses, som portadors d'esperança? Com? Amb quines dificultats m'hi trobo? Què és allò que més m'ajuda?
- 2) Com a Església, com a moviment, som cridats a ser **sal de la terra i llum del món**. Què creus que hi ha de "sal" i què de "llum" en la manera de fer-nos present en el món? Quins límits creus que podem tenir si ens fem present a l'estil de la llum i no de la sal? I a l'estil de la sal i no de la llum?